

JOSANKINARI PABLO JOTYAANTZINIRI COLOSAS-JATZIITI

Withataantsi

1 ¹Naaka Pablo otyaantzimiro jiroka osankinarintsi. Tima jotaantaapirori Jesucristo ninatzi, irootaki ikowakiri Pawa. Iri notsipata iyiki Timoteo nosankinatzimiro. ²Iiroka nosankinayitzini pikaatzti ikitishiritakaitaimi janta Colosas-ki, tima iirokaiti iyikiiti oisokirotanakariri Cristo pikimisantanairi. Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi, ari inkimitsitimiri ijatzti Awinkathariti Jesucristo.

Jamana Pablo onkantya jiyanitanntyaaari kimisantzinkariiti

³Ari nokantapiintaty namanamanaatari Pawa Ashitariri Awinkathariti Jesucristo, nokantziri: “Paasonki Pawa”. ⁴Irootaki nopaasoonkitantariri, tima nokimakowintakimi tsika pikanta pawintaashiritanaari Jesucristo, itakotani pikantanairi ikitishiritakaani, ⁵okantakaakimi pikimisantanairo tyaaryoori Kamiithari Ñaantsi, piyotanairo tzimatsi poyaakoniintari inkikitinka. ⁶Okaatzi pikimakiri iirokaiti, jatakotaki maawoni nampitsiitiki. Ikimisantayitanai ijatzti pashinijatzi atziriiti. Ikimitakimi iirokaiti owakiraa pikimawakiro ñaantsi, pikimathatanakiro imapiro inishironkayitaimi Pawa. ⁷Tima iriitaki iyiki Epafras yotaakimirori pairani janta. Nitakotani jinatzi Epafras, iri oisokirotakariri Cristo jantawaitziniri. ⁸Irijatzi kamantapaakinari owanaa pitakoyitanta ikantakaakimi tasorinkantsi.

⁹Tima owakiraa nokimakowintawakimi tsika pikantana, ari nokantapiintanakity namanakoyitaimi onkantya pinkimathatantyaawori ikowiri Pawa. Yotanishiri pinkantayitaiya. ¹⁰Namanakotzimi ijatzti pantapiintantyaawori kamiithatzimotziriri Awinkathariti, tima irootaki ikowiri pantainiri, iro piyataakaantyaawori piyopirotanairi

Pawa.¹¹ Namanakotzimi onkantya otapishiritantimiri ishindsighta. Iro tyaaeryootakaimini jowaniinkawo, intsinampashiritakaimi iijatzi.¹² Ari onkantya pintaamintantyaari pimpaasoonkiyitairi Ashitairi. Tima iriitaki kantakaawori okanta añaantaawori jashiyitai, anintaantaiyaawori okaatzi ikajyaakaayitakairi ikitijiyyinkatakotairi ikitishiritakaani.¹³ Tima pairani kimiwaitaka asaikatyiimi otsinirikitzi. Iro kantacha jowawisaakoshiritai Pawa, ipinkathariwintayitai iroñaaka jitakotani Itomi,¹⁴ itzimi kaphathainkawintakairi. Okimiwaitakawo impinakowintatyiimi ikimaatsiwintayitai, ari okanta ipiyakotantairoriayaaripironka.

Ikamawintai Cristo, ari jaapatziyai Pawa

¹⁵ Tii ikoñaanitzi Pawa, iro kantacha joñaagantapainta itanakawori Itomi, tzimitachari tikiraaminta jiwiitsikaitiro añaayitziri iroñaaka.¹⁶ Iri Itomi witsikakaantakiro tzimayitatsiri inkikitiki iijatzi kipatsiki. Jiwiitsikaki koñaanitatsiri, ipoña kaari koñaayitatsini. Jiwiitsikayitakiri maawoni maninkariiti pinkathariwintzirori tsikarika oiyita. Iriitaki jiwiitsikakaayitaki maawoni onkantya jashitantlyaawori irirori.¹⁷ Iri itajaantanakawo Cristo itzimi pairani. Irijatzi kantakaawori iroñaaka kaari inashitantayita okaatzi jiwiitsikayitakiri.¹⁸ Irijatzi Cristo akimitakaanta iriimi aitotyaami akimisantzinkaritai. Irooma aakaiti iwatha anayitaimi. Iriitaki itakaantawori ipiriintaa ikamawitaka. Irootaki jitapiintaitantyaariri ipinkathayiitairi iroñaaka.¹⁹ Tima iriitaki Itomi ikowapirotajaantakiri Ashitairi inampishirirotantiri ipawatzi irirori.²⁰ Iriitaki kamimoyitairi, kaphathainka ikantapainta ipaikakoitakiri. Aripaiti jaapatziyai, onkantawitatya tsika asaiki kipatsiki, tirika inkikitiki.

²¹ Pairani kisaniinta powiri Pawa, tii poshiritakotawo ikowakaayitzimiri, iro pantapiintashitaka kaaripirori. Iro kantacha Pawa, jaapatziyaimi.²² Tima atziripirori jinapaintzi Jesucristo, iro aritantakari ikamimoyitakai maawoni. Iriitaki aayitaini Pawakinta, inkantapairi: "Jirikataki, nokitishiritakaani, kitishiripiyo ikantayitaa, tikaatsi kantakowitzairini".²³ Ari onkantyaari, aririka poisokirotanatyawo pawintaashirityaari. Tima pairani owakiraa pikimawakiro Kamiithari Ñaantsi, piyotanaki tzimatsi poyaakoniintari. Ithonka ikimakoyiitanakiri maawoni nampsitsiitiki. Irojatzi, naaka Pablo, ikinkithatakaayitakinari iijatzi.

Jiyotaayitziri Pablo pashinijatzti atziri

²⁴ Antawoiti nokimoshiritzi iroñaaka noñiilo nokimaatsitakowintzimi. Tima nimonkaatatziiro ikimaatsitakagaitakari Cristo. Iri nokimaatsitakowinta kimsantzinkariiti, itzimi kimitanaawori iroorikami iwatha Jesucristo.²⁵ Iro nantawairi naaka nimonkaayitairo,

tima iri Pawa kantakinari: “Pikinkithatakotainiri atziriiti noñaani, ontzimatyii pothotyiilo maawoni”.²⁶ Tikaatsi yotaajaitatsini pairani oita jantiri Pawa, irojatzi okantzima ita iroñaaka. Iro kantacha aakaiti jiiyiitai “ikitishiritakaani”, jiyotakaayitairo. ²⁷Tima iro ikowakiri Pawa ayoyitairo. Jiroka jiyotakairi: Inishironkayitaimi iirokaiti tii nojyininkawitzimi, itsipashiritaimi Cristo. Iro poyaakoniintantaawori piñairo jowaniinkawo. ²⁸Irootaki nokinkithatakotantaariri naaka Cristo. Nokantayitziri atziriiti: “Aritapaaki pikaaripiroshiriwaitaki”. Niyotaayitairi kamiithapiroini, okimiwaitakawo naayitaatyiirimpi Pawakinta, nonkantairi Pawa: “Jirika kimisantairiri Cristo, iriiyitaki othotyaakirori”. ²⁹Irootaki noñaashintsiwintantariri. Tima ishintsinka Cristo aawiyaashiritakaakinawori nantayitantakawori maawoni.

2 ¹Tima nokowatzi piyoyitai antawoiti noñaashintsiwintakimi, iijatzi ² Laodicea-jatzi ikaatzi kimisantairiri Cristo, noñaashintsiwintakari.

Ari nokimitaakiri maawoni kaari ñaapootaa jaitinani. ²Iro noñaashintsiwintantzimiri onkantya pinthaamintashiritanyaari, pitakotawakaantyaari, piyotanipirotanyaari, pinkimathatantyaawori jantayitairi Ashitairi Pawa tii jiyotakowiitari pairani Cristo.

³Tima iriitaki Cristo kantakaawori ikimathatakaantairo kaari jiyotakowiitari, okimiwaitakawo ajyaagawontsi otzimi jimanawiitari.

⁴Nokamantsitzimiro iroñaaka jiroka, iiro piñaantawo jamatawiyyitimi.

⁵Okantawita tii nosaikimotzimi pinampiki, iro kantacha nokinkishiritakotapiintakimi kimiwaitaka ari ankaatajaantimi asaiki janta pinampiki. Iro nokmoshiripirotantakari nokimakowintakimi aripiro pikantawakaanaa, oisokiro powanairi Cristo pawintaanaari.

⁶Tima tsika pikanta pikimisantanakiri kitziroini Awinkathariti Jesucristo, iikiro piyaatatayi pintsipashirtyaari. ⁷Oisokiro powapirotanakiri pitanakari pikimisantziri, pinkimitakotyaawo parithatatsiri kamiithaini, pinkimitakotyaawo iijatzi pankotsi jiwitsikayiitziro, tima irootaki jiyotakaayitakimiri. Pimpaasoonkitapiintairi Pawa.

Isaikapiroshiritantaimi Cristo

⁸Pintyaaryooti, tzimatsi kowatsiri jamatawitimi, paamaakowintya. Jimonkaatakaashitzimirokari okaatzi jiyoyitziri, jiyotaayitziriri pairani ichariniiti, iro jamiyitapiintari jaka kipatsiki. Tima kaari jashi Cristo.

⁹Tima Pawa, iri othotyaapirotzirori inampiwathatantari Jesucristo.

¹⁰Irijatzi othotyaapirotzirori inampishiritantakimi iirokaiti, tima pawintaashiritanaari Pawa. Pinkatharipirori jinatzi irirori, janairi ikaatzi pinkathariyiwitachari. ¹¹Tima pawintaashiritanaari Pawa, kimiwaitanaa pintomishitaanitatyiyyaami. Tii koñaawo pintomishitaanitya, iro oyjakaawintacha jowajaantakaayitaimiro Jesucristo piyaaripiroshirinka,

jañaakaashiriyitaimi iijatzi. Okimiwaitanakawo intomishitaanitayiimimi.
12 Tima powiinkaayitaka pairani, pikimitatyari Cristo Jesús tsika ikanta ikamawitapainta irirori. Iroowaitanaki arimi pinkaatakirimi pinkitatya, ikitawiiitakari irirori. Ipoña pañagai iiroka, jañagaira irirori. Tima pawintaanaari Pawa tsika itzimi ashitawori ishintsinkaañaakagaimiri.
13 Pairani iirokaiti, kimiwaitaka pinkamayitayiimi okantakaantziro piyaaripironka. Iro kantacha Pawa inishironkataimi, okantawitaka tii pitomishitaaniyita. Tima jañaakagairi Cristo, ari ikimiyitaimiri iiroka jañaakaashiriyitaimi ipiyakoyitaimiro piyaaripironka. **14** Tima pairani ojyiki ikowawita nojyininkapaini jimonkaayitiromi Ikantakaantaitani, tiimaita jimonkaatziro. Irootaki jowasankitaantyaaririm Pawa. Tima kimiwaitaka Pawa josankinatakotatyiiromi ayaaripironka. Ikanta ipaikakoitakiri Jesucristo, ari ashiryaakari josankinatakowitakai Pawa, kimiwaitaka arimi intsipatanatyawomi ipaikakoyiitakiri Cristo. **15** Aripaiti joitsinampaayitakiri pinkathariwitachari, tii otzimimotanairi ishintsinkaañirori. Tii jantziro jimananiikiini jirokapaini, joñaagantapirotakiro onkantya jiyotakoyiitantlyaawori.

16 Tii okantzi pishintsiwintawakaiya intzitaityaawo owanawontsi, imiriyiitari. Tii okantzi iijatzi pishintsiwintawakaiyaawo joimoshirinkayitari nojyininka, okimitaty osarintsi, owakiraachiiri kashiri, kitijyiri jimakoryaantaitari. **17** Tima maawoni imonkaayitziri pairani nojyininkapaini, iroowaitaki okanta aamparyaantsi. Kantakotachari jika iriitaki Cristo.^a **18** Paamaakowintya tzimatsi kinkithatakoyitimini, ikowatzi pojyakoyitayaari ikantayita iriroriiti. Irootaki ikantantayitzimiri: “Thami antsinsampashiriyitai, onkantya ampinkathayitantlyaariri maninkariiti”. Iro kantacha tiimaita jiñaapoootziri maninkariiti, apa jaakowintawo ikinkishiritakowitawo inintashiyitari irirori, kantakaapiro ikantawintakawo. **19** Tii jiwithaajitari jirikaiti itzimi aitotanaari aakaiti. Jirika aitotaari, iriitaki thaamintakaawori okimotayitzi awatha, irojatzi owithaawakaantayitari. Tima Pawa kantakaakawori.^b

20 Apaani kaminkari tikaatsi janti, iiro okantzi jimonkaayitirotiziyiitari. Ari pikimiyitanaari iirokaiti pitsipashiritanaari Cristo,

^a **2.17** Tima apaani aamparyaantsi tii okoñaawaitashita. Aririka añairo, ayotzi tzimatsi ashitawori jaamparyaa. Ari okimitari iijatzi okaatzi jimonkaayiwitakari pairani, aamparyaa onayitaki okaatzi jantzimoyitairi Cristo. ^b **2.19** Jiroka ojyakaawintachari jika: Tii jiyotaajitari iri Cristo jiwayitairi aaka, ikimiwaitakawo iriimi aito. Irooma aakaiti akimitakawo iroorikami iwatha. Tima aririka anthaamintya ankimotati awathaki, maawoni awatha othaaminta okimotayitzi, kamiitha okanta owithaawakaayita, irojatzi antariwathayitantlyaari. Irootaki aito jiwtakaantatsiri okanta othaamintantarri okimoyitzi kamiitha awatha. Ari ikimitsitari iijatzi Cristo, iri jiwayitanairiri kimisantzinkariiti, irojatzi jantapashiripirotantyaari kamiithapiroini.

kimitajaantaka pinkamatyiimi. Tii okowajaantzi pimonkaayitairo okaatzi itziyiitari. ¿Litama paminaashiwaitantari pantayitziro ikantayitziri atziriiti? ²¹ Ikantzimi: “Iiro powayitawo jiroka, iiro pantayitziro jiroka, iiro poirikayitziro jiroka”. ²² Aña jiyotaashiwaitakimiro Ikantakaantaitani. Tima aririka oyaawo tsika oitya, iiro añiilo tsika onkantai, ari othonkari. ²³ Tima aririka antziwintawaitya, añaajaantzi ashironkaawintatyaa Pawa akimisantanairi. Tiimaita, aminaashiwaita jiroka, tima tii owajaantakaantziro anintashiwaitapiintari.

3 ¹Aritaki añagai Cristo, isaikimotapairi Pawa jakopiroriki, ari ikaatapairi ipinkathariwintantzi. Ari pikantayitanaari iirokaiti pitsipashiritaari Cristo, awisakoshiriyitaimi. Pinkowapiintairo jashitari irirori. ²Iro pikinkishiritakoyitaawo isaawisato, aña iro pinkinkishiritakoyiti inkijato. ³Kimiwaitaka iroñaaka pinkamayitatiyirikami, tima pisakimoshiritairi Pawa pitsipashiritaari Cristo, okantawitaka jiroka tii koñaawoini inatyi. ⁴Iro kantacha, aririka impiyaki Cristo, aripaiti jañaakaayitai maawoni, owaniinkaki ankantaiya antsipatapaiyaa.

Tii opantawo apiiyitairo antayiwitakari pairani

⁵Tii opantawo papiitairo pantayiwitakari pairani. Pinkimitaiyaari kaminkari, tii jantayitairo kaaripirori. Tii okantzi pimayimpiritanai, pinkaaripiroshiriyiti, pinkamaawoshiriyiti, pinintashiriwaiti, pinkowawaitiri kiriiki. Tima aririka pinkowawaitiri, aritaki piawanitanatyaa. ⁶Irootaki jantapiintayitakiri atziriiti, iro jowasankitaawintairiri paata Pawa. ⁷Ari pikantayiwitakari iijatzi pairani iirokaiti, pamikiwitakawo. ⁸Iro kantacha, ontzimatyi powajyaantayitairo iijatzi jirokapaini, okimitaty: Pikisawakaawaaita, piñaakatsimatawakaawaaita, pikimaatsitawakaawaaita, pookimotawakaawaaita, pikawiyawakaawaaita, ⁹pamatawiwaitantzi iijatzi. Tima aritaki powajyaantayitairo tsika pikantayiwita pairani. ¹⁰Kamiithashiri pikantayitaa iroñaaka, tima iri Pawa owamiithashiritaimi, pinkimitaiyaari ikanta irirori, tima iriitaki witsikakimiri pairani. Irootaki piyopirotantaiyaariri iroñaaka. ¹¹Ithonka inampishiritantai Cristo maawoni, ikimitaty: Grecia-paanteri, Judá-mirinka, totamishitaari, kaaririka totamishitaari, pashinijatzitatsiri, jyininkatantaniri, kaari yowaitaniri, pimantaari, maawoni.

¹²Inishironkatani Pawa pinayitzi, irootaki jiyoshiitantayitaimiri onkantantyaari jashiprotaimi. Ikowi iroñaaka pinkitishiriproyitai. Pinishironkayitanya, pinithaantaniti, tsinampashiri pinkantya, iiro pisamawaitanta. ¹³Amawi pinkantawakaayitanaiya, pimpiyakotiri owaaripiroshiriwaitimini. Tima aritaki ipiyakotaimiro iiroka Cristo piyaaripironka. Irootaki pimatanairi iijatzi iiroka. ¹⁴Iro kowajaantachari

pitakotawakaayitanaiya, inantyaari paripirotawakaanaiya.¹⁵ Tima apaani akantanaa akimiyitaawo aakami iwatha Cristo, iro añaantyaawori kamiitha asaikayitanai, aripirotawakaanaiya. Ontzimatyii ampaasoonkiyitairi Pawa.¹⁶ Poshiritapiintanaiyaawo pikimakoyitakiriri Cristo. Jiroka piyotanantyaari onkantya piyotaawakaantapirotantyaari: Ontzimatyii pimpampithaaayitanairo onkaati jiyotakaayitaimiri Tasorintsinkantsi, pimpampithaaayitairo Salmo, pimpaasoonkitairi Pawa. Ari onkantya pinthaamintashiritawaka antyaari.¹⁷ Ari pinkimityaari ontzimirika pantayitiri, oitya piñaawaitiri, pimpaairyaaapiintairi Awinkathariti Jesucristo, pimpaasoonkitiri Ashitairi Pawa.

Antayitairi akimisantayitai

¹⁸ Inataitarí, pipinkathatairai piimiiti, tima iro pantayitanairi pinkimisantairi Awinkathariti. ¹⁹ Iimintaitairí, pitakoyitaiyaawo piinaiti, iiro piñaakatsimawaitawo. ²⁰ Itomiitarí, pinkimisantairi ashitzimiri, tima irootaki kamiithatzimotziriri Awinkathariti. ²¹ Iwaapatiitarí, tii okamiithatzi pinkisakaawaitashityaari powaiyani, ari onkantya iiro okantzimoniiintawaitantari. ²² Ompirataarí, pinkimisantiri okaatzi inkantimiri ompiratzimiri jak akipatsiki. Iiro powakowintashiwaita pantawaiti aririka jaminimi onkantya pinimotakaantyaariri, aña kamiitha pantawaitapiintainiri, tima pipinkathataatziiri iiroka Pawa. ²³ Ari pinkimitairo maawoni pantayitanairi kamiitha pishirithawintyaawo. Pinkimitakaantanakiro iriimi ompiratimini Awinkathariti Jesucristo, kaari atziri ompirataajaitimini.

²⁴ Aritaki piyotayakini iirokaiti, Awinkathariti pinayitaimini paata. Tima iro Cristo ompiratapiintayitaimiri iroñaaka. ²⁵ Iriima ikaatzi antayitapiintanairori kaaripirori, jowasankitaayiitairi irirori. Tima Pawa, tikaatsi imaakiniti irirori.

4 ¹Ompiratantaniriití, paapatziyaari pompirataniiti, tampatzika pinkantawintyaari. Pinkinkishiritiro, tzimatsi iiroka inkitiki iita ompiratzimiri.

² Pamanamanaatapiintaiya, aamaakowintashiri pinkantya pamanamanaaty aimpaasoonkiti. ³ Pamanamanaatakotaina naaka, onkantya ishinitantatinawori nokinkithatakotanairo kaari jiyotakowiita pairani. Tima irootaki jomontyaawintaitakinari. ⁴ Pamanamanaatakotina onkantya nimatantyaawori nonkinkithatakotiro kamiithapiroini, iro inkimathayiitantyaawori.

⁵ Ontzimatyii pisaiokayiti kamiitha pisakimoyitziri kaari kimisantatsini. Piyotairi, iiro pitsipawaitashitari. ⁶ Kamiitha inimotiri onkaati pinkinkithatakotiniriri, poshini onkantzimotyaari. Ontzimatyii piyoyiti tsika pinkanti pakayitiri aririka josampiyitimi.

Iwyaantawori withataantsi

⁷ Aririka jariitatya iyiki Tíquico pinampiki, iriitaki kamantapaakimini tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Tima jirika iyiki, iriitaki

imitakopirotakinari jaka nantawaitziniri Awinkathariti. ⁸ Iro notyaantantyaariri jiñimi tsika pikantaiyani iirokaiti janta, inkamantimiro tsika nokantaiyani jaka. Ari onkantya piñaantyaawori pinthaamintashiritaiyaani. ⁹ Ari notyaantimiri iijatzi iyiki Onésimo intsipatanatyari Tíquico. Tim a jirika Onésimo iriitaki poñainchari pairani pinampiki. Tyaaryoo jawintaanakari irirori Awinkathariti, nitakopirowaitani jinatzi. Apiti inkaati kamantapaakimini okaatzi nantayitakiri jaka.

¹⁰ Ari itsipatakina Aristarco jomontyaitakina jaka. Jiwithatsitaiyimini iijatzi irirori. Jiwithatsitzimi iijatzi Marcos itomithori Bernabé. Tim a jirika Marcos, iriitaki nokinkithatakotakimiri pairani nokantakimi: Aririka jariitata pinampiki paawakiri kamiitha. ¹¹ Jiwithatsitaiyimini Jesú, jiitatziri iijatzi Justo. Iriitayakini kaatakinari nokinkithatakotziro tsika okanta ipinkathariwintantai Pawa. Owanaa joimoshirinkina iriroriiti, tima tikaatsi pashini nojyininka kimityaarini itsipatakina jirikaiti. ^c ¹² Jiwithatsitzimi iijatzi Epafras, iriitaki pashini poñainchari pairani pinampiki. Irijatzi jompiratani Cristo. Ojyiki jamanamanaatakotapiintakimi, onkantya pintyaaryooshiriyitantlyaari, piyotakotantyaawori pantanairo tyaaryoopiroini ikowiri Awinkathariti. ¹³ Naakatajaantaki ñaakiri Epafras owanaa ikinkishiritakoyitakimi. Ari ikimitsitakari iijatzi Laodicea-jatzi, iijatzi Hierápolis-jatziiti.

¹⁴ Jiwithatzimi iijatzi Lucas aawintantaniri. Irijatzi nitakotani. Jiwithatsitzimi iijatzi Demas. ¹⁵ Nokowi naaka piwithatinari maawoni kimisantzinkariiti janta Laodicea-ki. Piwithatinawo Ninfas, iijatzi pinkimitaakiri maawoni kimisantzinkariiti ikaatzi apatoyitapiintachari opankoki. ¹⁶ Piñaanatiniri nosankinari ikaatzi kimisantzinkariiti janta pisaikinta. Impoña potyaantakiniri Laodicea-jatzi jiñaanatiniri kimisantayitatsiri janta. Ari pinkimityaari iijatzi iirokaiti, piñaanatiro nosankinatakiniriri iriroriiti. ¹⁷ Jiroka ñaantsi pinkantiriri Arquipo: “Pantawaitainiri Awinkathariti tsika okantajaanta ikantakimiri, pimonkaatiniri”.

¹⁸ Naaka Pablo, jiroka nosankinatajaantzimiri nakoki niwithatzimi. Iiro pipiyakotana jomontyiitakina, pamanamanaatakotapiintaina. Onkamintha inishironkayitaimi Pawa. Ari onkantya.

---

^c 4.11 Ikantakotziri Pablo jaka “nojyininka”, iriyyitaki jiyyitziri “totamishitaaniri”, tima aritaki jiyyitziriri Judá-mirinkaiti.